

**RIKTLINJER FÖR
PARBOENDE I VÅRD- OCH
OMSORGSBOENDE
I DANDERYDS KOMMUN**

Antagen av socialnämnden 2015-03-02

SN 2015/0027

Riktlinjer för parboende i vård-och omsorgsboende i Danderyds kommun

Bakgrund

I oktober 2012 beslutade Riksdagen om ett tillägg i 4 kap. 1 c § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som ger äldre en lagstadgad rätt för den som beviljats plats på särskilt boende att få fortsätta bo tillsammans med sin make eller sambo om så önskas. Ändringen trädde i kraft den 1 november 2012.

Sammanfattningsvis innebär lagändringen att för den som beviljats bistånd i form av särskilt boende ska det ingå i skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo, under förutsättning att paret tidigare varaktigt har sammanbott. Detta gäller oavsett om maken eller sambon har ett behov av särskilt boende eller inte.

Även om allt fler kommuner infört möjlighet till så kallat parboende i äldreomsorgen anser regeringen att det behövs en bestämmelse som säkerställer en sådan möjlighet. I prop. 2011/12:147 sägs att äldre par som delat ett långt liv tillsammans eller varaktigt bott ihop en tid inte ska behöva flytta isär bara för att deras omsorgsbehov skiljer sig åt. Delaktighet, välbefinnande och valfrihet ska enligt regeringen vara ledord i äldrepolitikens utveckling.

Med en äldre person avses i propositionen en person som är 65 år eller äldre. Den person som flyttar med till ett särskilt boende utan att själv ha beviljats insatsen benämns medboende.

Skälig levnadsnivå att få bo tillsammans

För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av särskilt boende ingår i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret *varaktigt har sammanbott* innan den enskildes behov av särskilt boende blev aktuellt. Bestämmelsen gäller oavsett om den medflyttande makan/maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform.

Målgrupp

Bestämmelsen omfattar personer som är 65 år eller äldre och som har beviljats eller beviljas bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL i form av vård - och omsorgsboende.

Ansökan

Den som tillhör målgruppen kan ansöka hos kommunen om att make, maka, sambo eller registrerad partner ska kunna flytta med till det särskilda boende som medboende. En förutsättning för att ansökan om medboende ska bifallas är att paret har varit varaktigt sammanboende under äktenskapsliknande förhållanden.

Definition av varaktigt sammanboende

Vid bedömning av om paret varaktigt har sammanbott, får hänsyn tas till helheten i det enskilda fallet, någon tidsrymd kan inte anges. Förekomst av gemensam permanentbostad och ett gemensamt hushåll och/eller gemensam folkbokföringsadress är faktorer som kan vägas in i bedömningen.

Bådas vilja att bo tillsammans

Biståndshandläggaren behöver, så långt det är möjligt, klarlägga att båda parterna är överens om att de vill fortsätta bo tillsammans och att båda är införstådda med vad detta innebär. Om endast den ena vill fortsätta bo tillsammans i vård - och omsorgsboende, finns det inga förutsättningar för att bifalla en ansökan om parboende.

Möjlighet att provbo

Att flytta till vård - och omsorgsboende är en stor omställning och det måste därför finnas möjlighet för den medboende att provbo och sedan ha rätt att ändra sig. En provboendeperiod kan omfatta högst två månader. Under denna tid behåller den medboende sin ordinarie bostad och betalar endast för måltider.

Information till den medflyttande

Den medboende måste tidigt informeras om förutsättningarna för parboendet. Dels vad som gäller om den som har biståndsbeslutet avlider, dels hur det praktiskt fungerar i boendet. Informationen bör ges både muntligt och skriftligt, med en bekräftelse på att den medboende tagit del av vad som gäller.

Alternativ till parboende

Ett alternativ till parboende kan vara att bo tillsammans under kortare perioder, exempelvis några dygn per vecka. Den anhörige betraktas då som en gäst och betalar ingenting för service. Matkostnaden betalas direkt till leverantören enligt samma principer som vid parboende. Kostnader för bäddsoffa eller extrasäng betalas av den enskilde.

Biståndsbeslut om parboende

Den som beviljas parboende ska erhålla ett biståndsbeslut som ett tillägg till beslutet om särskilt boende.

En ansökan om bistånd i form av särskilt boende sker utifrån 4 kap. 1 § SoL. I biståndsbeslutet ska det framgå att hänsyn har tagits till bestämmelserna i 4 kap. 1 c SoL, om att det ingår i skälig levnadsnivå att kunna fortsätta bo tillsammans med sin make. Det ska också framgå att beslutet kan komma att ändras om den biståndsberättigade inte längre har behov av insatsen.

Den medflyttande benämns medboende och omfattas inte av biståndsbeslutet.

Överklagande av beslut

Det beslut som fattas om att få sammanbo i ett särskilt boende är ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Part i ärendet är den person som har beviljats särskilt boende. Det är viktigt att det framgår i beslutet.

Den som är part i ärendet kan överklaga ett beslut om helt eller delvis avslag. Skälen för avslag kan vara att makarna inte bedöms bo eller ha bott varaktigt tillsammans eller att de inte är överens om att bo tillsammans. För de som tidigare ej sammanbott kan kommunen besluta om avslag med motiveringen att det inte ingår i en skälig levnadsnivå för den som har ansökt om bistånd att få sammanbo med en make eller sambo.

Utformning av bostaden/kundval

Det finns inte angivet hur ett boende som används för parboende ska vara utformat mer än att det ska motsvara en skälig levnadsnivå, att paret ska känna att de sammanbor och det så långt det är möjligt motsvarar de önskemål som sökanden har. Den sökande kan alltså inte kräva att boendet utformas på ett visst sätt.

I egenskap av arbetsgivare har leverantörerna ett ansvar för personalens arbetsmiljö. Med hänsyn till detta och boendets utformning, är det inte givet att alla boenden inom kundvalet är lämpade för parboende.

Insatser i boendet

Ett beslut om medboende innebär inte att den medflyttande har rätt till några insatser. Personen får klara sig själv på egen hand på samma sätt som om personen skulle ha bott i eget boende. Om den medboende har behov av insatser ska hon/han ansöka om bistånd. Beslut fattas utifrån samma principer som för hemtjänsten och avgift från den enskilde tas ut enligt hemtjänsttaxa. Insatserna beställs av det särskilda boendet.

Serviceinsatser

Som gifta har makar enligt äktenskapsbalken vissa skyldigheter gentemot varandra. Det handlar t ex om att fördela utgifter och sysslor mellan sig och att samarbeta för att vårda hem och barn. Det innebär att makar har ett gemensamt ansvar för ekonomi och skötsel av hemmet, exempelvis tvätt, städ och inköp. Någon omvårdnadsplikt finns däremot inte.

I den enskildes biståndsbeslut ingår viss service, såsom städning och tvätt. Vid parboende måste bedömningen göras utifrån hela hushållet, d.v.s. vilka sysslor som ingår i det gemensamma ansvaret och vilka som ska omfattas av biståndsbeslutet.

Måltider

Den medboende betalar för sina måltider direkt till leverantören enligt det pris som leverantören fastställer. Hur måltiderna ska arrangeras avgörs i samråd med leverantören. Eventuell utrustning såsom mikrovågsugn, brödrost m.m. för enskilt bruk bekostas av den enskilde.

Hälso-och sjukvård

Samtidigt som beslutet om parboende infördes i socialtjänstlagen, gjordes ett förtydligande i 18 § hälso-och sjukvårdslagen, HSL. Ändringen tydliggör att kommunens hälso-och sjukvårdsansvar i särskilt boende omfattar den som efter beslut av kommunen (biståndsbeslut) bor i en sådan boendeform.

Om den medboende har behov av hälso- och sjukvårdsinsatser, hänvisas till primärvårdens vårdcentraler. Kostnader för läkarvård och mediciner bekostas av den medboende.

Ersättning till leverantören

I de fall leverantören utför biståndsbedömda hemtjänstinsatser åt en medboende, ersätts leverantören för detta med 0,75 av gällande hemtjänstcheck per utförd timme.

Dokumentation

Reglerna för dokumentation under genomförande av beslutade stödinsatser avser inte den medflyttande maken/makan eller sambon, såvida inte den personen för sin del har beslutade biståndsinsatser. Motsvarande tillämpning gäller även för individuell plan enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § hälso-och sjukvårdslagen.

Hyresförhållandet

Den som har beviljats särskilt boende hyr sin bostad och tecknar hyreskontrakt för denna. Enligt 12 kap 34 § Jordabalken har makar och sambor besittningsskydd trots att de båda inte står som hyresgäster.

En make/maka/sambo kan inte anses vara inneboende, då med det avses en person som hyr en bestämd del av uthyrarens egen bostad och inte har gemensamt hushåll.

Enligt 34 § Jordabalken får hyresgästen överlåta hyresrätten till närstående som varaktigt sammanbor med honom om hyresnämnden lämnar tillstånd därtill. Tillstånd ska lämnas om hyresvärden skäligen kan nöja sig med förändringen. Detta gäller även om hyresgästen avlider under hyrestiden och dödsboet vill överlåta till dödsbodelägare.

I samband med att hyresavtal i särskilt boende tecknas, måste en blankett om avstående från besittningsskyddet undertecknas av både den enskilde som har biståndsbeslutet och den medboende. Avståendet innebär att den medboende inte kan göra anspråk på boendet om den som har biståndsbeslutet skulle flytta eller avlida. Ett sådant avstående kräver hyresnämndens godkännande. På blanketten ska anges "annan orsak" samt motivering till vilken orsak det är. Avstående är giltigt i fyra år. Blanketten finns att hämta på www.hyresnämnden.se.

När hyresförhållandet upphör

Det är mycket viktigt att det redan från början görs klart, innan paret fattar beslut om medflyttning, vilka förutsättningar som gäller för parboendet och att information lämnas på ett sätt som gör att båda verkligen uppfattat informationen. Hyresgästerna är vidare medvetna om att kommunen har ett begränsat antal lägenheter för parboende att tillgå och att det därför är en förutsättning för hyresförhållandets bestående att båda hyresgästerna alltjämt bor i lägenheten.

När den biståndsberättigade avlider upphör med omedelbar verkan beslutet om vård- och omsorgsboende. Den efterlevande medboende informeras om att kontraktet sägs upp och att han/hon förväntas flytta så snart som det är möjligt. Det kan ske på olika sätt. Om den medboende har kvar sin ordinarie bostad förväntas att hon/han omedelbart flyttar tillbaka dit. Om den medboende inte har kvar sin ordinarie bostad, erbjuds den medboende en av kommunens seniorlägenheter. Den medboende måste acceptera första lediga lägenhet som erbjuds.

Om det sker förändringar i boendet som innebär att endast en person, i behov av vård och omsorgsboende, bor kvar i lägenheten ska också hyresförhållandet upphöra och hyresgästen erbjudas en ersättningslägenhet för en person, på samma boende.

Om båda har behov av särskilt boende

Sedan 2006 finns reglerat i 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) att i de fall makar, sambor eller registrerade partner båda är i behov av boende i vård-och omsorgsboende, ska med skälig levnadsnivå förstås att båda parter bereds plats i samma boende, om de begär det.

Källor:

Regeringens proposition 2011/12:147

Meddelandeblad från Socialstyrelsen nr 11/2012

Cirkulär nr 12:51 Sveriges Kommuner och Landsting